

СЕКЦІЯ 5 РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

УДК 338.43:330.322(477.87)

Дем'ян Я.Ю.

старший викладач кафедри економіки, управління та інженерії
Мукачівського державного університету

ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

У статті визначено основні чинники, що сприяють підвищенню інвестиційної привабливості аграрного сектору економіки, розглянуто показники вимірювання оцінки соціально-економічного розвитку областей. Розроблено систему показників рейтингової оцінки інвестиційної привабливості аграрного сектору економіки.

Ключові слова: регіон, аграрний сектор, інвестиційна привабливість, економічний розвиток, інвестиційний паспорт області.

Дем'ян Я.Ю. ОЦЕНКА ИНВЕСТИЦИОННОЙ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТИ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЭКОНОМИКИ

В статье определены основные факторы, способствующие повышению инвестиционной привлекательности аграрного сектора экономики, рассмотрены показатели измерения оценки социально-экономического развития областей. Разработана система показателей рейтинговой оценки инвестиционной привлекательности аграрного сектора экономики.

Ключевые слова: регион, аграрный сектор, инвестиционная привлекательность, экономическое развитие, инвестиционный паспорт области.

Demyan Ya.Yu. ESTIMATION OF THE INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF AGRICULTURAL SECTOR OF ECONOMY

The article defines the main factors that contribute the increase of the investment attractiveness of agricultural sector of the economy, indicators measuring the estimation of the socio-economic development areas are researched. The indicators rating system of estimation of the investment attractiveness of agricultural sector of economy have been proposed.

Keywords: region, agricultural sector, investment attractiveness, economic development, investment Passport of the region.

Постановка проблеми. В умовах нестабільного розвитку аграрного сектору економіки України, дефіциту інвестиційних ресурсів, підвищеного ризику інвестиційної діяльності в сільськогосподарському виробництві для потенційного інвестора важливою є інформація про рівень інвестиційної привабливості потенційного споживача інвестицій. Необхідність дослідження інвестиційної привабливості, створення умов для її зростання, розробки механізму залучення інвестицій в підприємства аграрного сектору економіки визначили актуальність нашого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різноманітні аспекти інвестиційної привабливості сільського господарства досліджує багато українських вчених, таких як П.Т. Саблук, С.М. Березовенко, О.А.Жириченко, А.І. Кредісова, О.С. Віханського, І.Н. Герчикової, П. Гайдуцьки. Аналіз останніх досліджень свідчить про те, що теоретичні погляди різних авторів на інвестиційну привабливість сільського господарства регіону істотно відрізняються, а тому потребують подальшого глибокого вивчення.

Постановка завдання. На основі викладеного можна сформулювати дослідження, яке полягає у визначенні основних чинників та розробці системи показників рейтингової оцінки, що сприяють підвищенню інвестиційної привабливості аграрного сектору економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аграрний сектор в Україні є все більш привабливим для потенційних інвесторів. У світі спостерігається тенденція до зростання чисельності народонаселення, що збільшує потребу в продукції сільського господарства та у готових продуктах харчування. Україна має сприятливі природно-кліматичні умови, вигідне географічне положення, тому здатна нарощувати обсяги виробництва сільгосппродукції.

Для інвестиційного забезпечення аграрного сектору економіки необхідна виважена державна підтримка. Держава має виконувати функції гаранта стабільності інвестиційного клімату за рахунок проведення регламентованої та передбачуваної податкової, амортизаційної, митної, цінової та кредитної політики. Подальше входження до світового економічного простору, посилення процесів глобалізації, лібералізації торгівлі вимагають адаптації до нових та постійно змінних умов, а відповідно й подальшого удосконалення аграрної політики [5]. Послідовна система інвестиційна політика, що має на меті формування прибуткових підприємств в аграрному секторі, дозволить створити передумови для виробництва конкурентної продукції, структурної перебудови АПК та розвитку сільського господарства. Майже повна зупинка інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств, що відбулася у 1991-2000 р., призвела до руйнівних процесів у продуктивних силах галузі, проїдання капіталу, погіршення стану земельних ресурсів, зниження ефективності сільськогосподарського виробництва, надходження на український ринок низькоякісних імпортованих продовольчих товарів, погіршення рівня якості життя сільського населення та населення країни загалом [4, с. 52]. Необхідною умовою відродження сільськогосподарського виробництва є технічне й технологічне переозброєння галузі. Однак це вимагає вагомих фінансових витрат. Залучення іноземних та вітчизняних інвестицій є однією з найважливіших проблем. Український аграрний сектор зі своїм потенціалом виробництва є тією ланкою, що може стати локомотивом розвитку національної економіки та її ефективною інтеграції в світовий економічний простір, з одного боку, а з іншого – зростанням доходів, використовуваних в аграрній економіці сільського населення [3].

Інвестиційна діяльність сільськогосподарських підприємств значно залежить від ролі й місця цієї галузі у системі агропромислового комплексу, насамперед це стосується характеру економічних відносин між сільським господарством та іншими її сферами.

Зауважимо, що з методичного погляду інвестиційна привабливість аграрного сектору має багаторівневий характер. Для потенційного інвестора можуть бути цікавими рівні, такі як:

- інвестиційна привабливість аграрного сектору областей України (коли область має значну територіальну протяжність, а також райони з різними при-

родно-кліматичним та ресурсним потенціалом, різною спеціалізацією і т.д.);

- інвестиційна привабливість сільськогосподарських підприємств у межах областей держави;
- інвестиційна привабливість різних підгалузей аграрного виробництва (у межах країни, області, району, підприємства чи господарства).

Для дослідження ми пропонуємо методику комплексного порівняння рейтингової оцінки інвестиційної привабливості аграрного сектору економіки. Ціль проведення такої оцінки – забезпечення потенціальних інвесторів інформацією про інвестиційну привабливість областей, підприємств, підгалузей аграрного сектору економіки України.

Оцінку пропонується проводити за чотирима блоками: виробнича діяльність, інвестиційна діяльність, ефективність суб'єктів інвестиційної діяльності, соціальний рівень розвитку суб'єктів інвестиційної діяльності.

Складовими етапами методики комплексної порівняльної рейтингової оцінки інвестиційної привабливості підприємств є: відбір об'єктів рейтингового дослідження; збір та аналітична обробка вихідної інформації за оціночний період часу; обґрунтування системи показників, що використовуються для рейтингових оцінок; визначення підсумкового показника рейтингової оцінки та ранжування об'єктів дослідження за рейтингом. При проведенні рейтингової оцінки використовуються дані з готових звітів підприємств чи господарств та зведені річні звіти по областях.

Залежно від указаних цілей дослідження та рівнів дослідження система показників за блоками може змінюватися. Для рейтингової оцінки інвестиційної привабливості аграрного сектору економіки ми пропонуємо систему показників, що представлена на рисунку 1, а для рейтингової оцінки інвестиційної діяльності галузей аграрного сектору по областях – система показників на рисунку 2.

Кожен показник об'єктів дослідження ранжується за рейтингом:

- об'єму реалізації;
- темпів зростання реалізації;
- валового прибутку;
- концентрації сільськогосподарських угідь;
- отриманих чистих грошових засобів від інвестиційної діяльності;
- отриманих субсидій з бюджетів усіх рівнів;
- рівня загальної рентабельності підприємства;
- отриманого прибутку на одне підприємство;
- ефективності управління (питома вага прибуткових підприємств);
- соціальний (рівень середньорічної зарплати, враховуючи соціальні виплати).

При розрахунку зведеного рейтингу ми виходили з того, що передбачали рівність значень кожного індивідуального рейтингу у зведеному. У такому рейтингу об'єкти дослідження ранжуються в напрямку зменшення рейтингової оцінки. Найвищий рейтинг має об'єкт з мінімальним значенням підсумкової оцінки. У результаті вико-

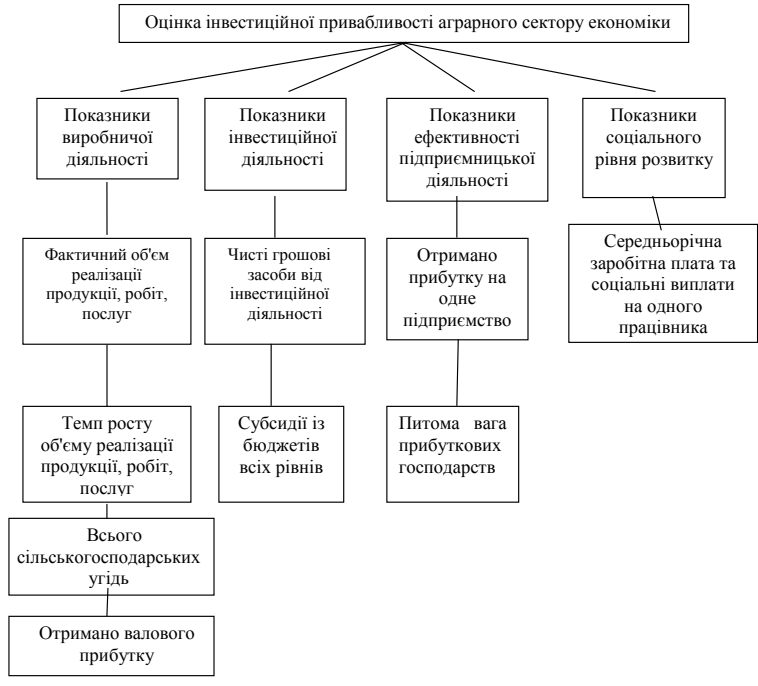

Рис. 1. Система показників оцінки інвестиційної привабливості аграрного сектору економіки

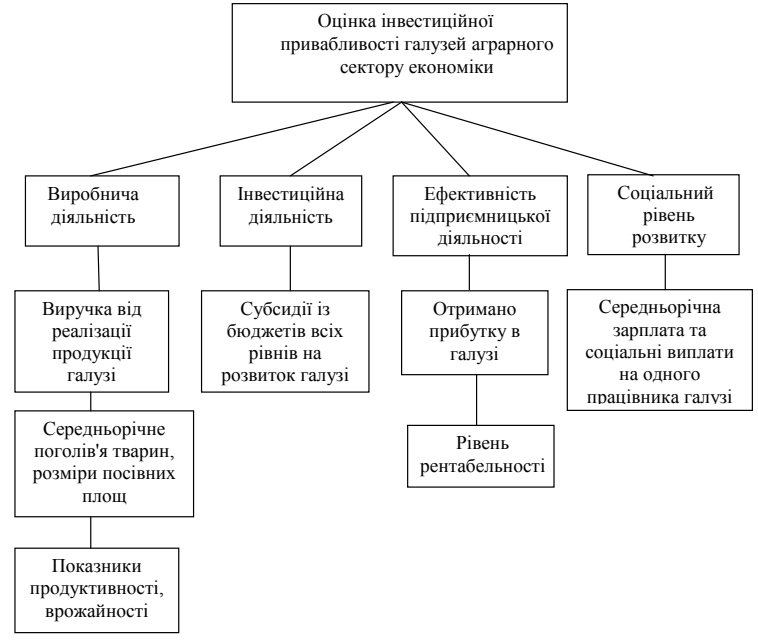

Рис. 2. Оцінка інвестиційної привабливості галузей аграрного сектору

ристання такої методики при аналізі інвестиційної привабливості об'єктів економіки всі об'єкти дослідження доцільно розподілити за групами:

- група А – об'єкти з високим рівнем інвестиційної привабливості;
- група В – об'єкти із середнім рівнем інвестиційної привабливості;
- група С – об'єкти зі зниженим рівнем інвестиційної привабливості.

До основних позитивних моментів пропонованої методики рейтингової оцінки інвестиційної привабливості можна зарахувати такі: по-перше, пропонована методика базується на комплексному, багатоплановому підході до оцінки інвестиційної привабливості; по-друге, рейтингова оцінка інвестиційної привабливості здійснюється на основі даних публічної звітності підприємств та господарств; по-третє, рейтингова оцінка є порівняльною, вона враховує реальні досягнення всіх конкурентів.

Запропонована нами методика рейтингової оцінки може бути використана при розробці аналітичного документу, такого як «інвестиційний паспорт області, району», в якому надається комплексна оцінка та інформація про економічний суб'єкт.

Паспортизація об'єктів інвестиційної діяльності дозволяє проводити об'єктивний аналіз, приймати обґрунтовані середньострокові та довгострокові інвестиційні рішення, а також надавати рейтингову оцінку областям згідно з їх інвестиційною привабливістю. Крім того, інвестиційна паспортизація дозволяє вже у передінвестиційній фазі приймати економічно обґрунтовані рішення, створює можливість пом'якшувати економічні та соціальні наслідки від стихійних потоків інвестицій.

Ми пропонуємо модифікований інвестиційний паспорт, представлений трьома розділами:

1. Виробнича діяльність. Тут вказується про досягнутий рівень матеріально-технічної бази підприємств і господарств регіону та стан її використання.

2. Інвестиційна діяльність. У цьому розділі показують об'єми капітальних вкладень відповідно до напрямків та об'єктів, забезпеченість їх джерелами фінансування, ступінь освоєння капітальних вкладень та спрямування засобів на незавершене будівництво.

3. Ефективність суб'єктів інвестиційної діяльності, що розглядається на двох рівнях:

- ефективність на стадії виробництва, що передбачає визначення показників, таких як об'єм валової, товарної продукції та прибутку в розрахунку на одиницю використаних ресурсів;

- ефективність підприємницької діяльності індивідуального інвестора, що визначає фінансовий стан суб'єкта інвестиційної діяльності, його роботу з активами та цінними паперами. До числа показників цього рівня можна зарахувати оборотність активів та основного капіталу, норму прибутку, платоспроможність, ліквідність підприємства. Ці критерії є важливими при розробці стратегії інвестування.

З метою організації процесу інвестиційної паспортизації, забезпечення надійності оцінок у процесі прийняття довготермінових рішень при Міністерстві аграрної політики доцільно створити інформаційно-аналітичний центр інвестиційної діяльності аграрного сектору економіки. Методичною основою роботи інформаційно-аналітичного центру може стати запропонована інформаційно-аналітична система, яка містить такі складові:

- визначення цілей інвестиційної політики;
- обґрунтування системи пріоритетів у аграрному секторі;
- розробка критеріїв оцінки інвестиційної діяльності;
- паспортизація об'єктів інвестиційної діяльності;
- узагальнення, систематизація інформації з метою визначення рейтингової оцінки з інвестиційної привабливості;
- прийняття інвестиційних рішень відповідно із результатами оцінки.

Створення такого центру потребує мінімальних фінансових витрат, тому що в основному буде пов'язано з перерозподілом функціональних обов'язків у вже чинних організаційних структурах. Але це насамперед дасть змогу іноземним та вітчизняним інвесторам отримати необхідну кількість аналітичної інформації для прийняття правильного, ефективного в умовах непередбаченості і кризових явищ управлінського рішення. Отже, інформація, яку надаватиме інформаційно-аналітичний центр інвестиційної діяльності аграрного сектору економіки, певною мірою забезпечить, захистить керівників, управлінців від ризиків, небезпек і викликів сьогодення, рекомендуватиме прийняття того чи іншого ефективного управлінського рішення, наперед прогнозуючи наслідки його прийняття чи неприйняття.

Висновки. Підвищення інвестиційної привабливості та інвестиційного клімату сільського господарства у кожному регіоні є масштабним завданням, вирішення якого має національне значення і потребує невідкладного здійснення заходів щодо створення сприятливих умов для діяльності інвесторів, використання як внутрішніх, так і зовнішніх інвестиційних ресурсів у регіонах.

Для оцінки інвестиційної привабливості аграрного сектору економіки запропонована методика комплексного порівняння рейтингу, яка проводиться за чотирма блоками та визначеною системою показників.

Обґрунтовано необхідність розробки модифікованого інвестиційного паспорта області, району, що міститиме усі показники, які характеризують ефективність суб'єктів інвестиційного процесу, їх виробничу та інвестиційну діяльність.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Вініченко І.І. Інвестиційна привабливість аграрного виробництва регіону / І.І. Вініченко // Інвестиції: практика та досвід. – 2008. – № 10. – С. 3–5.
2. Саблук П.Т. Аграрна реформа в Україні / П.Т. Саблук. – К.: ННЦ ІАЕ, 2005. – 427 с.
3. Гайдуцький А.П. Оцінка інвестиційної привабливості аграрного сектора країн Центральної і Східної Європи / А.П. Гайдуцький // Економіка сільського господарства. – 2006. – № 3. – С. 131–141.
4. Рибалко С.В. Оцінка інвестиційної привабливості аграрної галузі та проблеми залучення інвестицій в регіоні / С.В. Рибалко // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 10. – С. 39.
5. Стратегія розвитку аграрного сектору економіки України на період до 2020 року: проект Міністерства аграрної політики та продовольства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/node/7644>.
6. Stecenko, I., Buka, S. Factor Affecting Investment Attractiveness of Regions: The Case of Latvia. [online] Available at: <www.arsa-conf.com/>.